

ЗАРУБИНЕЦЬКА КУЛЬТУРА — археологічна культура. Датована кін. 3 ст. до н. е. — 2 ст. н. е. Сформувалася на ґрунті поперед. культур: *милоградсько-підгірцівської*, частково *поморської* та лісостепової скіф. часу. Осн. регіони поширення: Прип'ят. Полісся, Середнє і Верхнє Подніпров'я від р. Тясмин до гирла р. Березина; окремі пам'ятки відомі також у поріччї Сейму, Десни, Пд. Бугу. Названа за епонім. могильником, який відкрив 1899 В. Хвойка у с. Зарубинці Київ. губ. (нині затоплене Канів. водосховищем). Загалом виявлено бл. 500 пам'яток, але вивчено лише 70 — поселення, могильники, окремі знахідки. На городищах, розташ. на відрогах корін. берегів, мисах та у заплавах рік, досліджені залишки валів і частоколів (*Пилипенкова Гора*, *Чаплинський могильник*). Відкриті частково заглиблені у землю житла (пл. 12–20 м²) з каркасно-плотовими стінами, обмащеними глиною (Середнє Придніпров'я), наземні житла зі стінами каркасно-стовпової конструкції (Верхнє Придніпров'я), зрубні напівземлянки (Полісся). Всередині жител і поза ними знаходились численні госп. ями та надвірні вогнища. Могильники — «поля поховань» без зовн. ознак. Поховання у кожному із регіонів мали певні відмінності: на Поліссі — ямні з залишками кремації, прикрасами, фібулами та посудом (часто у складі горщика, миски й кухля); у Середньому Придніпров'ї (окрім ямних) — урнові з залишками кремації у глиняній посудині; у Верхньому Придніпров'ї — ямні з залишками поховал. вогнища, супроводжувані лише мискою. З. к. відносять до кола латенізов. культур. Впливу цивілізації кельтів (у поховал. обряді, прикрасах, насамперед, фібулах, типах знарядь праці,

столовому посуді) вона зазнала опосередковано від ясторф. племен, а також шляхом безпосеред. контактів з носіями латен.-іллрій. культур під час освоєння ба-старнами Нижнього Подунав'я, у походах яких брали участь і вихідці з зарубинец. Придніпров'я. Комплексне госп-во базувалося на приселищ. підсіч. землеробстві, місц. скотарстві, мисливстві, рибальстві, домаш. виробництві: виготовленні ліпного посуду, прядінні, ткацтві й ін. Існували відокремлені пункти з виробництва та оброблення заліза (див. *Лютіж*). Була налагоджена обмінна торгівля із сусід. племенами і мешканцями антич. міст-колоній Пн. Причорномор'я. Внаслідок експансії сарматів і переселення частини племен *пшеворської культури* насел. З. к. інтегрувалося з останніми і мігрувало на Сх. — у бас. р. Ока та Середньої Волги. Деякі вчені вважають носіїв З. к. предками слов'ян.

Рекомендована література

1. Памятники зарубинецкой культуры. Москва; Ленинград, 1959;
2. Кухаренко Ю. В. Зарубинецкая культура. Москва, 1964;
3. Пачкова С. П. Господарство східнослов'янських племен на рубежі н. е. К., 1974;
4. Максимов Е. В. Зарубинецкая культура на территории Украинской ССР. К., 1982;
5. Пачкова С. П. Зарубинецкая культура и латенизированные культуры Европы. К., 2006.

С. П. Пачкова

Бібліографічний опис:

Зарубинецька культура / С. П. Пачкова // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-15590>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).